

Araştırma Makalesi/Research Article

**Türkiye'nin İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu'nun
Kadın ve Çocuklarla İlgili Faaliyetleri**

Dilara Uslu*

(ORCID: 0000-0001-5623-0794)

Makale Gönderim Tarihi
15.08.2022

Makale Kabul Tarihi
25.09.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Uslu, D., "Türkiye'nin İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu'nun Kadın ve Çocuklarla İlgili Faaliyetleri", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (Eylül 2022): 1064-1089.

APA: Uslu, D. (2022). Türkiye'nin İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu'nun Kadın ve Çocuklarla İlgili Faaliyetleri. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1064-1089.

Öz

İlkleri gerçekleştiren kadınlar, aynı zamanda kendilerinden sonra gelecek olanlar için bir umut ışığıdır adeta. Türk kadınlarına farklı alanlarda öncülük etmiş Süreyya Ağaoğlu'nun oldukça verimli ve her anı dolu dolu geçmiş olan hayatını incelediğimizde de bu umut ışığı olma özelliğinin çok önemli örneklerini görmekteyiz. Bu çalışmada Türkiye'nin ilk kadın avukatı Süreyya Ağaoğlu'nun hayatını, Türk kadınına öncülük ettiği yönleri bakımından ele alınmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Süreyya Ağaoğlu, Türk kadını, Ağaoğlu ailesi

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, dilara.uslu@bilecik.edu.tr.

Assist. Prof. Dr., Bilecik Şeyh Edebali University, Faculty of Humanities and Social Sciences, Department of History, Türkiye.

The Activities of Turkey's First Female Lawyer Süreyya Ağaoğlu Relating to Women and Children

Abstract

Women who break new ground are also a beacon of hope for those who will come after them. When we examine the life of Süreyya Ağaoğlu, who has pioneered Turkish women in different fields, which has been very productive and filled with every moment, we see very important examples of this feature of being a beacon of hope. In this study, it will be tried to deal with the life of our first female lawyer, Süreyya Ağaoğlu, in terms of the aspects that lead Turkish women.

Keywords: Süreyya Ağaoğlu, Turkish woman, Ağaoğlu family

Giriş

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde Türk milletinin topyekün verdiği mücadele ile kazandığı Milli Mücadele sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti, kalkınmayı ve gelişmeyi de Atatürk'ün dediği gibi ancak her iki cinsin ilerlemesi ile tam manasıyla gerçekleştirebilirdi. Bunu sağlamanın yolu da eğitim almış insan sayısının artmasına bağlıydı. Bilhassa kadınların eğitim seviyesinin artmasının, bir milletin kalkınmasında çok önemli adımların atılmasına etkisi büyüktür. Bu bakış açısıyla düşündüğümüzde kadınlara öncülük eden kadınlar, aslında sadece yaşadıkları döneme değil çağlar ötesine de etki etmiş olurlar. Bu çalışmada bahsedeceğimiz Süreyya Ağaoğlu da kendisinden sonraki nesillere yol açmış Türk kadınlarından biridir. Farklı konularda öncü rol oynayan Süreyya Ağaoğlu, sadece yaşadığı dönemin değil bugün avukat olan tüm kadınların yolunu açmıştır. Bu çalışmada ilk kadın avukatımız Süreyya Ağaoğlu'nun hayatının bilhassa Türk kadınına öncülük ettiği ve çocuklara yönelik yaptığı faaliyetleri ortaya koymaya çalışacağız.

Ailesi ve Eğitim Hayatı

Süreyya Ağaoğlu, 29 Temmuz 1903 tarihinde Azerbaycan'ın Şuşa kentinde dünyaya geldi. Babası, Atatürk'ün fikir ve mücadele arkadaşı düşünür, yazar, siyasetçi ve hukuk profesörü Ahmet Ağaoğlu, annesi

ise Sitare Hanım¹'dir. Beş çocuklu bir ailenin en büyük çocuğu olan Süreyya Ağaoğlu, eğitimci ve milletvekili Tezer Taşkiran'ın; mühendis ve iş adamı Abdurrahman Ağaoğlu'nun; siyasetçi, edebiyatçı, hukukçu Samet Ağaoğlu'nun ve tıp doktoru Gültekin Ağaoğlu'nun ablasıdır.

1910 yılında ailesiyle birlikte Türkiye'ye göç eden Süreyya Ağaoğlu'nun çocukluğu ve gençliği, Milli Mücadele ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Türk Ocağı Aydınları ve Mustafa Kemal Paşa'nın yakın dostlarından oluşan bir çevrede geçti. Süreyya hanım, henüz yedi yaşındayken arkadaşlarının ve ailesinin ne olmak istediğini sorduklarında: "Avukat olacağım." cevabını vermektedir ve büyüdüğünde hala bu isteğinin devam ettiğini gören aile büyüklerinin isteğinden vazgeçmesi konusunda tavsiyelerde bulunmasına rağmen bu isteğinden vazgeçmez.²

Süreyya Ağaoğlu'nun yetiştiği ortam, ülkenin en sıkıntılı dönemlerinin yaşandığı yıllardır. Trablusgarp Savaşı ile başlayıp Milli Mücadele'yi de içine alan süre zarfında ard arda savaşların olduğu dönemlerde yaşamış, çocukluk ve ilk gençlik yılları bu sıkıntılı süreçte geçmiştir. Cumhuriyetin ilanına kadar birçok sıkıntılı sürece tanıklık etmiştir. Süreyya Hanımın lise yılları İstanbul'un işgali dönemine denk gelmektedir. Okuduğu lise olan Bezm-i Alem Valide Sultanisi'nde merasim salonuna işgal kuvvetlerine ait bir bayrak yerleştirilmek istenir ve bunun üzerine arkadaşları ile birlikte bayrağın olduğu yere tırmanıp indirirler. Yine o dönemde işgal kuvvetlerinin komutanları okula geldiğinde İngilizce bildiğinden dolayı okulun müdiresi Madam Beamont, komutanlarla ilgilenmesi için Süreyya Hanımı görevlendirince "*Ben onlardan nefret ediyorum siz benden onlarla ilgilenmemi istiyorsunuz*" demiştir. Bunun üzerine müdire hanım "*neden bizden nefret ediyorsun?*" diye sorunca Süreyya Hanım "*burada sizin işiniz ne? Babamı Malta'ya sürdünüz, vatanımı işgal ettiniz.*

¹ Süreyya Ağaoğlu, otobiyografisi olarak değerlendirebileceğimiz kitabında babasının Karabağ beylerinden toprak sahibi Hasan Agayef'in oğlu, annesinin ise Karabağ'ın asil ailelerinden birine mensup olan Abdurrahman Veziroff'un kızı olduğunu yazmıştır. Bakınız. Süreyya Ağaoğlu, *Bir Ömür Böyle Geçti Sessiz Gemiye Beklerken*, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul, 1984, s. 5.

² Soner Alper ve Gülşah Yıldırım, "*Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Ankara Barosu'nun İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu*", Hukuk Gündemi Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Ankara, 2013, s. 54.

Nefretime daha başka bir sebep gerekir mi?" diyerek üzüntüsünü ve öfkesini ifade etmiştir. Süreyya Hanımın vatan ve bayrak sevgisini, gösteren, zamanı geldiğinde görev verilmesini beklemeden vatanını koruyacak bir kişiliğe sahip olduğunun açık bir delili olan bu olay, daha ilk gençlik yıllarında yaşanmıştır. Hatta İstanbul'un işgal altında olduğu günlerde Sultanahmet ve Fatih'te düzenlenen ve Halide Edib, Hamdullah Suphi gibi dönemin önemli kalemlerinin konuşmacı olduğu mitingleri izleyenler arasında o dönemde lisede okuyan Süreyya Hanım ve arkadaşları da yer almaktadır.³ Bu coşkulu mitinglerde bilhassa Halide Edib'i hayranlıkla izlediğini her fırsatta dile getirmektedir.

Liseden mezun olduktan sonra avukat olma hayalini gerçekleştirmek ve hukuk fakültesinin kapılarını kadınlara açmak için harekete geçer. Süreyya Ağaoğlu, "Bir Ömür Böyle Geçti" isimli eserinde İstanbul Darülfünun'u Hukuk Mektebi'ne (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi) giriş öyküsünü şöyle anlatmaktadır:

"1921 yılı sonbaharında üç arkadaşım ile Darülfünun'un, yani Zeynep Hanım Konağı'nın merdivenlerini çıkıyorduk. Arkadaşlarımdan biri fen, diğeri de edebiyat fakültesine girmek istiyorlar, ben de hukuk fakültesini kızlara açtırmak ve hukuk tahsili yapmak istiyordum. O zaman Hukuk Fakültesi kadınlara kapalı idi: arkadaşlarım bana gülüyorlardı, muvaffak olup olamayacağım meçhuldü. Hukuk Fakültesi Reisi Selahattin Bey köşede bir masa başında oturuyor yanında Profesör Veli Bey, karşısında da Katib-i Umumi Rauf Bey oturuyorlardı. İçeriye girip:

– *"Ben Süreyya Ağaoğlu'yum. Bezm-i Alem Valide Sultanisini bu sene bitirdim. Hukuk tahsili yapmak istiyorum, beni hukuka kaydeder misiniz?" dedim. Selahattin Bey hayretle yüzüme baktı. Veli Bey her zaman aşağıya inik başını kaldırdı, ikisi de şaka edip etmediğimi anlamaya çalışıyordu sanırım. Nihayet Selahattin Bey kahkaha ile güldü:*

– *"Üç arkadaş daha bul, hemen fakülteyi açalım" dedi. Hakikaten fakülte "açmak" gerekiyordu, zira kadınlar*

³ Süreyya Ağaoğlu, a.g.e, s. 17-18.

erkekler ile beraber okuyamıyorlardı. Öğleden önce erkekler, öğleden sonra kadınlar ders görüyordu. Tabii bir tek talebe için bütün hocalar öğleden sonra ders veremezlerdi. Veli Bey başını kaldırdı:

– “Kadına daha ziyade doktorluk yakışır, o fakülteyi açtırsanız” dedi. Ben de:

– “Onu da doktor olmaya heves edenler açtırsın” cevabını verdim. Selahattin Bey:

– “Hak hukuk meselesi değil mi? Süreyya Hanım hakkını burada arıyor, muvaffak olmasını dileyelim.” dedi.⁴

Bu olayın sonrasında Süreyya Ağaoğlu odadan çıktığında başka fakültele yazılmış olan arkadaşlarını hukuk okumak konusunda ikna etmesi gerektiğini anlamıştır. Hemen yakın arkadaşı Bedia Hanıma gitmiş ve önce onu hukuk fakültesine yazılmaya ikna etmiştir. Onun ardından da diğer iki arkadaşı Melahat ve Saime hanımları ikna etmiştir. Böylece 4 kadın hukuk fakültesinin ilk öğrencileri olmuşlardır ve Süreyya Ağaoğlu da hukuk fakültesinin 1 numaraya kayıt olan öğrencisi olur. Hukuk fakültesinde Ebulüla Bey, Selahattin Bey, Tahir Taner Bey gibi dönemin en önemli hocalarından dersler alır.⁵ Bir süre sonra dört öğrenci için hocaların öğleden sonralarının alınmaması için 1. sınıfın ikinci döneminde erkek öğrencilerle birlikte okutulmalarına karar verilir. Daha Hukuk Fakültesinin son sınıfında duruşuyla güçlü Türk kadını çok iyi temsil etmektedir. Türkiye ile ilgili yazılarıyla bilinen yazar Beatrice Hill Ogilvie, Current History dergisinin 1 Ağustos 1924 tarihli nüshasındaki “The New Woman of Turkey” başlıklı yazısında Türk kadınının yavaş yavaş iş hayatında etkili olmaya başladığını ve iş yaşamında bir yer edinmek için rekabete girdiğini savunuyordu. Yazısında Süreyya Ağaoğlu ile yaptığı röportajdan çok etkilendiğini ve ondan “korkusuz ve özgüvenli” yanıtlar aldığını yazmıştır.⁶

⁴ Ağaoğlu, a.g.e., s. 22-23.

⁵ Adil Giray Çelik, Osmanlı Darülfünun Mekteb-i Hukuk'ta İlk Çiçek Süreyya Ağaoğlu, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2018, s. 161-162.

⁶ Yellice, Gürhan, “Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Kadını Modernleştirme Girişimleri, Türk ve Dünya Basını (1926-1934)”, Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ, S. 24 (Bahar 2018), s. 329.

Hukuk Fakültesini 1924-1925 eğitim-öğretim yılında bitiren Süreyya Ağaoğlu'nun⁷ bu başarısı, Batı dünyası hukuk çevrelerinde de çok olumlu yankılar yaratır. Kendisine Rockefeller Foundation tarafından Paris Uluslararası Enstitüsü'nde üç aylık seminer bursu teklif edilir. Fakat bazı siyasi çekişmelerden dolayı Paris'e gidemez ve Ankara'da Adalet Bakanlığında staja başlar.1927 yılında avukatlık ruhsatını alarak Türkiye'nin ilk kadın avukatı unvanının⁸ sahibi olur ve yaşamı boyunca avukatlık mesleğini sürdürür.

Süreyya Ağaoğlu'nun Atatürk İle Mühim Bir Hatırası ve Bunun Türk Kadınına Etkisi

Süreyya Ağaoğlu, Ankara'da Adalet Bakanlığında staj yapmaya başlar. Bakanlıkta birlikte staj yaptığı arkadaşı Melahat Hanım ile öğle yemeklerini ne yapacaklarına dair bir sıkıntı ile karşı karşıya kalırlar. Öğle zamanı geldiğinde evlerine gidecek vakitleri yoktur. Gidebilecekleri tek lokanta olan İstanbul Lokantası, sadece erkeklerin yemek yediği bir lokantadır ve daha önce yalnız başına bir kadının yemek yediği görülmemiştir. Türkiye'nin bu ilk kadın stajyer avukatları yazılı olmayan kuralı çiğnemek istemezler ve öğle yemeklerini bir süre için ufak tefek şeylerle geçiştirirler. Fakat bu sürdürülebilir bir durum da değildir. Süreyya Hanım, dönemin Basın-Yayın Genel Müdürü olan babası Ahmet Ağaoğlu'na durumu anlatır ve öğle yemeklerini İstanbul Lokantası'nda yiyebilmek için izin ister. Kanunen bir sakınca olmadığı için Ahmet Ağaoğlu'nun bu talebe bir itirazı olmamıştır. Fakat bir sonraki gün yemek için gittikleri lokantada bulunan milletvekilleri, Ahmet Ağaoğlu'nu ve kızını tanıdıkları için bir şey söylemeseler de, bu konuda şikâyetler gelmeye başlar. Şikâyetler, Başbakan'a ve oradan da

⁷ Hukuk fakültesinden mezuniyetine dair fotoğraf Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda yer alan Süreyya Ağaoğlu Özel Arşivi'nde yer almaktadır.

⁸ Ankara Barosu arşivinde yapılan çalışmalar sonucu yayınlanmış olan "Ankara Barosunun İlk Kadın Avukatları" adlı yazıda bu baronun ilk kadın avukatının 30 Kasım 1933 tarihinde levhaya kaydolun 56 sicil numaralı Av. Behice Ağmal olduğu yazmaktadır. Bazı kaynaklarda ilk kadın avukat olarak Behice Hanım geçmektedir. Fakat Hukuk Gündemi Dergisi'nde Süreyya Ağaoğlu hakkında yayınlanan ve iki avukat tarafından kaleme alınan yazıda ilk kadın avukatın Süreyya Ağaoğlu olduğu belirtilmektedir ve hatta makale başında da "ilk kadın avukat" ifadesi yer almaktadır. Bu konuya dair geniş bilgi için bakınız Soner Alper ve Gülşah Yıldırım, "Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Ankara Barosu'nun İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu", Hukuk Gündemi Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Ankara, 2013, s. 53.

Ahmet Ağaoğlu'na ulaşır. O akşam Süreyya hanım eve döndüğünde babası Ahmet Ağaoğlu *“Başbakan Rauf Bey, senin ve arkadaşının lokantada yemek yediğini ve herkesin bunu konuştuğunu söyledi. Bundan sonra öğle yemeklerine bana gelin.”* demiştir. Süreyya hanım, çaresizce bu durumu kabul ettiğini ama çok da üzüldüğünden kitabında bahsetmiştir. Bu olayın ardından birkaç gün sonra, Atatürk ve eşi Latife Hanım, Ağaoğlu ailesine misafirliğe gelir. Sohbet sırasında Mustafa Kemal Paşa, Süreyya Ağaoğlu'na memuriyetinin nasıl gittiğini sorar. Süreyya Hanım da çok memnun olduğunu ifade edip üzüldüğü öğle yemeği konusunu açmak için Atatürk'e bir sıkıntısı olduğunu söylemiştir. Süreyya hanım, olayı bir destek bulabilme umuduyla Mustafa Kemal Paşaya anlatır. Fakat onu dinleyen Mustafa Kemal, *“Hem babanın hem de Rauf Bey'in hakkı var.”* der. Süreyya Ağaoğlu duyduğu bu söz ile büyük bir hayal kırıklığına uğrar, artık bir çözüm olmayacağına inanmaya başlamışken ertesi gün Adalet Vekili Necati Bey aceleyle Süreyya Hanım'ın çalışma odasına gelmesiyle irkilir. Necati Bey, Atatürk'ün onu yemeğe götüreceği haberini vermeye gelmiştir. Hazırlanıp odasından çıkan Süreyya Hanım, Atatürk'ün arabasına biner. Atatürk, Süreyya Hanım'a *“Latife bugün seni öğle yemeğine bekliyor.”* demiştir. Yemek için harekete geçen araç İstanbul Lokantası'nın önünden geçerken Atatürk, birden şoförden durmasını rica eder. Durduklarında lokantadan Bozüyük milletvekili Salih Bey'i çağıran Atatürk, orada yemek yiyen herkesin duymasını ister bir ses tonuyla *“Ben, bugün Süreyya'yı bize götürüyorum fakat yarın lokantada yiyecek.”* der. Süreyya Ağaoğlu şaşırır ve tam anlayamaz.⁹ O gün Latife Hanım'a gittiğinde durumu ondan dinler. Latife Hanım, Süreyya Ağaoğlu'na *“Akşam Paşa çok kızdı ve gerekeni yapacağını söyledi”* der. Sözlerinin devamında Latife Hanım Süreyya Hanım'a, Mustafa Kemal Paşa'nın akşamki sohbette bahsi geçen lokanta olayında babasını onun yanında rencide etmek istemediği için kızgınlığını belli etmediğini fakat eve gelir gelmez, birkaç milletvekilini arayarak, yarın mutlaka eşlerini lokantaya öğle yemeğine göndermelerini söylediğini ifade eder. Süreyya Ağaoğlu ertesi gün arkadaşıyla İstanbul Lokantası'na gittiğinde gördüğü manzara karşısında tekrar bir şaşkınlık yaşar. Eski Denizcilik Bakanı İhsan Bey'in

⁹ Ağaoğlu, a.g.e., s. 40-42.

ve Hamdullah Suphi Bey'in hanımlarının da Atatürk'ün öncü olmasıyla ilk kez orada yemek yemek için bulunduğunu görür. Süreyya Ağaoğlu, bu olayı hem kendi kitabında hem de TRT Ankara Televizyonu'nun hazırladığı "Atatürk'ten Anılar" adlı programda tafsilatlı bir şekilde anlatmıştır.¹⁰ Böylece kadınlara avukatlık mesleğinin yolunu açan Süreyya Ağaoğlu, yine bir konuda daha kadınların yolunu açmış ve bundan sonra lokantada yanlarında erkek olmadan kadınların yemek yemeleri önünde engel kalmamıştır.

Süreyya Ağaoğlu'nun Avukatlık Günleri

Süreyya Ağaoğlu, 5 Aralık 1927'de Ankara Barosuna kaydolmuş, 1928'de avukatlık ruhsatını alarak, "Türkiye'nin ilk kadın avukatı" unvanıyla mesleğe Ankara Barosu'nda başlamıştır.¹¹ 1929 yılında Ankara Barosu'ndan kaydını sildirip Devlet Şurasında 1929-1931 tarihleri arasında raportör olarak çalışmıştır. Dört daireden oluşan bu kurumun nizamname hazırlıkları ile uğraşan Tanzimat Dairesi'nde görev yapmıştır. ¹² 1932 yılında ise ailesiyle birlikte İstanbul'a gitmiş, bu tarihten sonra farklı zamanlarda bazen Ankara'da bazen de İstanbul'da görev yapmıştır.

Süreyya Ağaoğlu, İstanbul'daki meslek hayatına Fethi Okyar'ın tavsiyesiyle Türk vatandaşı olmadığı için avukatlık yapamayan Av. Maitre Billiotti'nin yazıhanesinde devam eder. 1941'de aldığı dava nedeniyle Mısır'a gider ve bu yolculuk vesilesiyle Lübnan ve Suriye'yi de görür ve bu seyahat ile Ortadoğu'ya dair fikir sahibi olduğunu dile getirir.¹³ Kardeşi Abdurrahman'ın bir işi için Londra'ya giden Süreyya Ağaoğlu, orada farklı milletlerden insanların avukatlık bürosu açmış olduğunu görünce kendisi de orada avukatlık yapabileceğini düşünür. 1945 yılında Londra'da Osmanlı Bankası'nın avukatlığını yapan Edwards-Erwards firmasında Türk Hukuk Müşaviri olarak görev alır.

---

¹⁰ 1981 yılının "Atatürk Yılı" kabul edilmesi üzerine birçok program yapılmıştır. Bunlardan biri de TRT Ankara Televizyonu'nun hazırladığı Nazmi Kal'ın sunduğu "Atatürk'ten Anılar" adlı programdır. Bu programa babalarının yakın arkadaşı olan Atatürk ile anılarını anlatmak üzere Süreyya Ağaoğlu ve Tezer Taşkıran konuk olmuştur. Bakınız. Milliyet, 16 Şubat 1981, s.8, Program videosu için bakınız: <https://www.youtube.com/watch?v=kSKzMiWppnA>.

¹¹ Ağaoğlu, a.g.e., s. 51.

¹² Ağaoğlu, a.g.e., s. 54.

¹³ Ağaoğlu, a.g.e., s. 66 ve 85.

Artık yılın altı ayında Türkiye’de, altı ayında da Londra’da çalışmaktadır. 1950 yılında ise Londra’dan ayrılarak Türkiye’ye kesin dönüş yapar.

Avukat olduğu günden beri belki de en zor davası, 1960 Darbesinin ardından Yassıada Mahkemelerinde yargılanan erkek kardeşi Samet Ağaoğlu’nun avukatlığını üstlendiği dava olmuştur.¹⁴ Bu davada Gültekin Başak ile beraber kardeşinin suçsuzluğunu kanıtlamaya çalışmıştır.¹⁵

Kadınlarla İlgili Faaliyetlerde, Ulusal ve Uluslararası Organizasyonlarda Süreyya Ağaoğlu’nun Faaliyetleri

Fransızca ve İngilizce bilen Süreyya Ağaoğlu, meslek yaşamı boyunca çok sayıda ulusal ve uluslararası konferansta Türkiye’yi temsil etmiştir. 1946 yılında Amerika’da toplanan Kadınlar Birliği Kongresi’ne davet edilir. Fakat formalitelerin uzaması nedeniyle bu kongreye yetişemez ve üç ay süreyle Amerika’da kalan Süreyya Ağaoğlu, Yale, Colombia ve Chicago Üniversitelerinde incelemeler yapar, bu dönemde Colombia radyosunda konuşmaları yayınlanır.

1946’daki girişimleri sonucu İstanbul Barosunun, Uluslararası Barolar Birliğine üye olmasını sağlamıştır. Ayrıca 1960 yılına kadar da bu kuruluşun tek kadın Yönetim Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır.¹⁶

Süreyya Ağaoğlu, 1950 yılında “Üniversiteli Kadınlar” ve “Soroptomist¹⁷ Kadınlar” derneklerinin Türkiye kollarını kurar. Ayrıca

¹⁴Samet Ağaoğlu, Demokrat Parti’nin iktidar olduğu dönemde Başbakan Yardımcılığının yanı sıra, Çalışma Bakanlığı, İşletmeler Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı görevlerini üstlenmiştir. Şubat 1958’de Devlet Bakanlığına atanmış, Kasım 1958’de ise bu görevinden ayrılarak 27 Mayıs 1960 İhtilâline kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Manisa milletvekili olarak görev yapmıştır. 27 Mayıs 1960 günü Ankara’da Kara Harp Okuluna, yirmi gün sonra da en son kabileyle Yassıada’ya gönderilen Samet Ağaoğlu, Yassıada Mahkemelerinde, Anayasayı ihlal etmek, dikta rejimi kurmak isteyenlere yardım etmek, iktidarı maddi menfaat sağlamak için kullanmak ve Vatan Cepheleri kurmak iddiasıyla yargılanmıştır. Bu davaya dair Süreyya Ağaoğlu’nun kitabından geniş bilgi için bakınız. Süreyya Ağaoğlu, Bir Ömür Böyle Geçti Sessiz Gemiyi Beklerken, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul, 1984.

¹⁵ Süreyya Hanım’ın kardeşi Samet Ağaoğlu, Yassıada’daki karar ile müebbet hapis cezası verilenlerden biridir.

¹⁶ Ağaoğlu, a.g.e., s. 99.

¹⁷**Soroptomist:** Uluslararası kadın derneği üyesi demektir. Bakınız <https://www.turkcebilgi.com/soroptomist>; Ağaoğlu, Bir Ömür Böyle Geçti, s. 113.

29 Mart 1952'de Lahor'da yapılacak ve Pakistan Kadınlar Birliği'nin düzenlediği Dünya Müslüman Kadınlar Kongresinde Türkiye'yi temsil etmesine karar verilmiş¹⁸ ve Türk kadını orada en iyi şekilde temsil etmiştir.¹⁹ 1952'de Milletlerarası Kadın Hukukçular Birliği'ne üye olmuştur. Amerikalı kadınlar tarafından kurulan bu birlik, Süreyya Ağaoğlu'nun öncülüğü ve teşebbüsü ile İstanbul'da toplanır.²⁰

Milletlerarası Kadın Hukukçular Birliği'nin 7.'sini düzenlediği bu toplantı, 5 Temmuz 1952'de İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir ve Süreyya Ağaoğlu bu kuruluşa başkan seçilmiştir²¹ ve başkanlık görevini de 1954 yılına kadar sürdürmüştür.

1952'de Madrid'deki Beynelmül Barolar Birliği Kongresi'ne katılır. Madrid Kongresini Berlin'deki Beynelmül Hukukçular Komisyonu Kongresi izler.²² 1953 yılında Beynelmül Muhacirler Kongresine katılmak üzere Strasbourg'a gider. 1954 yılında Finlandiya'da, Helsinki'de toplanan Hukukçu Kadınlar Kongresi'ne başkanlık eder. Bunu izleyen günlerde Berlin Hukukçu Kadınlar Toplantısı'nın açılış konuşmasını yapar. Aynı yıl Monte Carlo'daki Barolar Birliği ve Hukukçu Kadınlar Toplantıları'nda bulunur. 1956 yılında Beynelmül Barolar Birliği'nin Oslo Kongresine katılır. 1958 yılının Şubat ayında Kolombo'da düzenlenen Asya-Afrika Kadınlar Konferansı'nda İstanbul Mebusu Nazlı Tıbar ile birlikte Türkiye'yi temsil etmesi için seçilir²³ 1959 yılında ise Yeni Delhi'de Hukukçular Konferansı'na katılır. 1960 yılında Kadın Hukukçular Birliğinin Birleşmiş Milletler Cenevre Teşkilatı temsilciliğine seçilmiştir. 1965 yılında Noter Fahriye Akman ile Atina'da Hukukçu Kadınlar Kongresi'ne katılırlar.²⁴ 1968 yılında İstanbul'da bir grup kadın hukukçu arkadaşıyla Türk Hukukçu Kadınlar Cemiyeti'ni kurarlar. 1971 yılında Monte Carlo'da Beynelmül Barolar Birliği

---

¹⁸ BCA, 21 Mart 1952, 30-10-0-0/229-542-14.

¹⁹ Milliyet, 6 Nisan 1952; s.4.

²⁰ Milliyet, 7 Mayıs 1952; s. 2, 30 Haziran 1952; s. 2.

²¹ Milliyet, 5 Temmuz 1952, s. 2.

²² Milliyet, 14 Temmuz 1952, s. 2.

²³ BCA, 30-18-1-1/148-11-14, 11 Mart 1958.

²⁴ Ağaoğlu, a.g.e., s. 128.

Konferansı'na, 1973 yılında da Londra'da Kadın Hukukçular Konseyi Toplantısı'na katılır.²⁵

Süreyya Ağaoğlu, 1974 yılında meslekte kırk yılını tamamlayan kırk avukat arasına seçilmiş Cumhuriyetimizin kuruluşunun 50.yıl dönümünde de dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından ödüllendirilmiştir. Bu ödülün yanı sıra kendisine kadınlara yönelik yaptığı faaliyetlerden dolayı sayısız ödül ve takdir belgesi verilmiştir. 1975'te, Türk Hukukçu Kadınlar Derneği'nden 20 kişilik bir grupla Uluslararası Kadın Hukukçular Konfederasyonu'nun Varna Kongresi'ne katılırlar. Bu kongrede Uluslararası Hukukçu Kadınlar Konfederasyonu ikinci başkanlığına seçilir.

Süreyya Ağaoğlu'nun 1975'te Varna'daki ikinci başkan seçilmesi çok da anlamlı bir yılda gerçekleşmişti. Birleşmiş Milletler tarafından 1975 yılında, Meksika'da düzenlenen Birinci Dünya Kadın Konferansı'nda 1975-1985 yılları arasındaki dönem "Kadın On Yılı" olarak ilan edilmişti. 1975 yılı ise "Uluslararası Kadın Yılı" olarak kabulü ile kadın haklarının geliştirilmesinin teşvik edilmesi, kadın sorunlarının çözümüne yönelik kısa ve uzun vadeli planlamalar yapılması ve bu yönde projelerin hayata geçirilmesi kararlaştırılmıştı. Bu amaçla Türkiye'de 27 gönüllü kadın kuruluşunun birlikte düzenlediği faaliyetlerden biri de Üniversiteli Kadınlar Derneği Ankara Şubesi yönetiminde yapılan "1975 Kadın Yılı Kongresi" olmuştur.²⁶ Bu kongre, 5-8 Aralık'ta Ankara'da Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği Konferans Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Bu kongreye farklı illerden gelen 27 kadın kuruluşunun temsilcilerinin de içinde yer aldığı toplam 500 kişi katılmıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün de katılımıyla gerçekleşen bu kongrenin açılış konuşmasında Korutürk, kadın-erkek eşitliğinin ülkenin her yerine yayılması hususunda gerekenlerin

²⁵ Ağaoğlu, a.g.e., s. 183.

²⁶ Bu Kongreye davet edilen özel davetliler arasında Süreyya Ağaoğlu da yer almaktadır. Bu kongreye davet edilmesine dair davet mektubu Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'nda yer alan Süreyya Ağaoğlu Özel Arşivi'nde yer almaktadır. 30.09.1975, Katalog Yeri: 80/18 .

mutlaka yapılması gerektiği hususunu göz önünde bulundurmanın ehemmiyeti üzerinde durmuştur.²⁷

1-6 Eylül 1976'da İstanbul'da Uluslararası Hukukçu Kadınlar Federasyonu Konye Toplantısı düzenlenmiştir.²⁸ Başkanlığını Süreyya Ağaoğlu'nun yaptığı Türk Hukukçu Kadınlar Derneği, Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesinin 50. Yılı münasebetiyle bu organizasyon içerisinde bir sempozyum düzenler. Bu sempozyumda görüş alışverişi sonucunda bu uluslararası federasyona “gelişmekte olan ülkelerde kırsal alanda çalışan kadınların ziraî sigortaya dahil edilmeleri” hakkındaki teklifleri Federasyonca, 13 Eylül-1 Ekim 1976'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletlerin Kadın Komisyonu toplantısına Türk teklifi olarak sunulmuştur.²⁹ Süreyya Ağaoğlu, birçok yaşının aksine uluslararası organizasyonlarda aktif rol oynamaya devam etmiştir. 28-29 Mayıs 1977'de Uluslararası Hukukçu Kadınlar Federasyonu'nun Palermo'da düzenlediği “organ nakli” konulu sempozyuma Türk Hukukçu Kadınlar Derneği'nden bir grupla katılır. 14-18 Kasım 1979 tarihleri arasında Hukukçu Kadınlar Federasyonu'nun Atina'daki toplantısına, Kasım 1980'de Prof. Nihal Ulucak ve Aysel Çelikel ile birlikte Brüksel'de yapılan Hukukçu Kadınlar Federasyonu Konye toplantısına, 1982 yılı Ocak ayında da Caracas'ta toplanan Uluslararası Kadın Avukatlar Kongresine katılır. Süreyya Ağaoğlu, hayat hikayesinden bahsettiği kitabında tüm hayatı boyunca birçok ulusal ve uluslararası toplantı, kongre, sempozyum vb. organizasyonlara katılma amaçlarını şöyle dile getirir: “*memleketimi ve Türk kadın hukukçusunu lâyikiyle temsil etmek ve bu toplantılardan memleketime yeni fikirler ve görüşler getirebilmek.*”³⁰ Süreyya Ağaoğlu, ülkesinin ve Türk kadının

²⁷ Enise Kantemir, “1975 Yılı Kadın Kongresi”, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, c. 8, S. 1, 1975, s. 378.

²⁸ Bu toplantının açılışında Taksim'deki anıta çelenk bırakılmasında en önde yer almıştır. Bu anlara dair fotoğraflar için Bkz. Süreyya Ağaoğlu Özel Arşivi, 1.09.1976, Katalog Yeri: 57/82.

²⁹ Ağaoğlu, a.g.e., s. 211.

³⁰ Sivil toplum kuruluşları ile ilgili yaptığı faaliyetlere dair detaylı bilgiler ve özel belgeler Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı'na bağışlanmış ve tasnif edilmiş olan özel arşivinde yer almaktadır. Geniş bilgi için bakınız. Avukat Süreyya Ağaoğlu ‘Bir Ömür Böyle Geçti’ Arşiv Kataloğu 1898-1992, yay. haz. Yusuf Altan, Mehmet Sadık Kişi ve İlknur Şener, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010; Ağaoğlu, a.g.e., s. 183.

gelişmesi ve tüm dünya tarafından doğru bir şekilde tanınması için elinden ne geliyorsa yapmıştır. Bilhassa temsil ettiği değerlerin bilincinde olarak yurtdışında girdiği her platformda geri planda kalmamış, çoğu organizasyonda üye olmuş, hatta bir kısmında da başkanlık görevini üstlenmiştir.

Süreyya Ağaoğlu, başta kadın ve çocuklarla ilgili olanlar olmak üzere sivil toplum kuruluşları içerisinde aktif olarak yer almış biridir. Yaptığı çalışmalar da çeşitli kurumlar tarafından taltif edilmiş ödüllere layık görülmüştür.

Süreyya Ağaoğlu'nun Siyasi Faaliyetleri³¹

1946 yılında Ahmet Emin Yalman ile birlikte Hür Fikirleri Yayma Cemiyeti'ni kurarlar. Tek parti döneminde hürriyet konusunda gördükleri olumsuzluklara karşı bir duruş sergilemek adına kurduklarını söyledikleri bu cemiyetin en faal üyeleri Ali Fuat Başgil, Ahmet Emin Yalman, Süreyya Ağaoğlu ve Enver Atakan'dır. Birkaç yıl sonra cemiyet üyelerinin cemiyete ilgisi azalmaya ve aralarında fikir ayrılıkları çıkmaya başlamıştır ve 1950 seçimleri sonrasında ise iyiden iyiye birlik duygusu bitme noktasına gelir.³²

Süreyya Ağaoğlu, babası Ahmet Ağaoğlu ve iki kardeşi Samet Ağaoğlu ile Tezer Taşkiran gibi bir süre siyasete de atılmıştır. Demokrat Parti'nin kapatılması sonrasında Ekrem Alican liderliğinde kurulan Yeni Türkiye Partisi'nde İstanbul İl Başkanlığı görevini yürütmüştür.³³ Süreyya Ağaoğlu, siyaset ile hiç uğraşmayı düşünmediğini ama 27 Mayıs'ta yaşanan haksızlıklardan dolayı siyasete girmeye mecbur hissettiğini dile getirip haksız yere mahkûm olan insanları hürriyetlerine kavuşturmak için siyasete atıldığını söylemiştir.³⁴

Siyasete atıldıktan sonra kadınların siyasette daha çok yer alması gerektiğinin önemine dair düşüncelerini daha çok dile getirir.

³¹ Bu çalışmada Süreyya Ağaoğlu'nun mesleğinin yanı sıra kadınlar ve çocuklara yönelik çalışmalarından bahsedildiği için siyasi faaliyetlerinden sadece kronolojik hayat hikâyesi içerisinde kısaca bahsedilmiştir. Siyasi faaliyetleri ayrı bir çalışma konusu olarak detaylı bir şekilde incelenmelidir.

³² Ağaoğlu, a.g.e., s. 94-95.

³³ Milliyet, 28 Ağustos 1962, s. 2.

³⁴ Ağaoğlu, a.g.e., s. 172.

Kendisiyle yapılan bir röportajda kadınların siyasete girmesi konusuna nasıl baktığı sorulduğunda “*siyaset kadının işidir, evini idare eden kadın pekala ülkeyi de başarıyla yönetebilir*” diyerek kadınların hakları için mücadele etmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra siyasi arenada partilerde fikri bağımsızlığın olmamasından ve parti içinde kadınlara yönetimde yer vermeyen erkeklerin kadınları engellemesinin kadınların siyasete çok fazla ilgi duymamalarına neden olduğunu ve bütün bunlardan dolayı da kadınların siyaset konusunda heveslerinin kırıldığını söylemiştir.³⁵ Bu durumun değişmesi için, partilerin içinde yer alan kadınların önce kendi partilerinde bunun mücadelesini vermeleri gerektiğinden sonrasında ise tüm kadınların bu konuda birlikte hareket etmesinin öneminden bahsetmiştir.

Süreyya Ağaoğlu'nun Çocukların ve Gençlerin Eğitimine Yönelik Faaliyetleri

Süreyya Ağaoğlu, her zaman ülkesi için ne yapacağına dair düşünen ve bunları hayata geçirenlerden olmuştur. Kadınlara yönelik faaliyetlerde öncü rol oynamasının yanı sıra çocuklar ile ilgili ön ayak olduğu konular da vardır. “*Hayattaki en büyük uğraşım çocuklar*” diyen Süreyya Ağaoğlu, yüzlerce kimsesiz ya da imkânları sınırlı çocuğu topluma kazandıran, 1948 yılında alt yapısını hazırladığı ve 1949'da açtığı Çocuk Dostları Derneği'ni kurar.³⁶

Süreyya Ağaoğlu bu derneği kurma fikrini yurtdışı seyahatlerinde gördüğü kurumlardan hareketle gündeme getirmiştir. Amerika seyahati sırasında işi gereği Çocuk Mahkemelerini incelerken Çocuk İslahevlerinde de incelemelerde bulunmuştur.³⁷ İngiltere³⁸ ve Amerika'da sokak çocuklarına devletçe ve özel dernekler vasıtasıyla gösterilen ilgiyi ve o çocuklar için açılmış kurumları gezmiştir. Bu gezileri sırasında Süreyya Ağaoğlu, Chicago'da Jane Addams³⁹'ın suç

³⁵ Geniş bilgi için bakınız. <https://core.ac.uk/download/pdf/84782954.pdf>

³⁶ Ağaoğlu, a.g.e., s. 109.

³⁷ Ağaoğlu, a.g.e., s. 99.

³⁸ Londra'ya gittiği farklı dönemlerde çocuklarla ilgili kurumları incelemiştir. Çocuk Dostları Derneği'ni kurmadan önce Londra'da yaptığı bu incelemelere dair gözlemlerini ve Londra'ya dair izlenimlerini küçük bir kitapçıkta toplamıştır. Geniş bilgi için bakınız. Süreyya Ağaoğlu, Londra'da Gördüklerim, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1946.

³⁹ 1931 yılında Nobel Barış Ödülünü almıştır

işlemeye meyilli çocuklar için kurduğu yurttta birkaç gece kalmış ve bu kurumu incelemiştir. Yine İngiltere’de de fakir mahallelerde çocuklar için kurulmuş teşkilatları incelemiştir. Süreyya Ağaoğlu, incelemeler yaparken ülkesindeki köprü altlarındaki çocukların aklına geldiğini söyler. 1948 yılına gelindiğinde Süreyya Hanım, İstanbul’daki evine dönemin tanınmış iş adamlarını ve yine farklı mesleklerde dönemin önde gelen kadınlarını çağırır. Muhittin Üstündağ, Şevket Rado, Hasene İlğaz, Safiye Elbi, Kazım Zafir, Fahrünnisa Seden, Bahadır Dülger, Nimet Selen, İffet Halim Oruz ve Rezzan Tlabar çağrılanlar arasındadır. Yurtdışında gördüğü bu teşkilatlardan bahsederek bunun bir benzerini Türkiye’de açma fikrini onlara da danışır. Ve bu fikrin onlar tarafından da büyük bir heyecanla karşılandığını ifade eder. Kendi ifadesi ile 10-15 kişi ile 1949 yılında Çocuk Dostları Derneği’nin ilk oluşumunu gerçekleştirirler. Geceleri o dönemlerde esrar içenlerin mekanı olarak bilinen Tophane’de Kılıç Ali Paşa ve Kubbeli Hamamlarında yanlarında olan Galata Nahiye Müdürü ve bir polis ile aramalara çıktıklarından bahseder. Süreyya Ağaoğlu gördüğü manzarayı şöyle anlatır: *“Küçük çocuklar, her türlü sefalet ve ahlaksızlığa karşı korumasız bir şekilde hamam taşlarına uzanmış halde esrarkeşlerin arasında yaşıyorlardı.”* Süreyya Ağaoğlu bu gördüğü manzarayı hiç unutmadığını her fırsatta ifade etmiştir ve çok kısa bir süre sonra Çiçek Pazarı’ndaki Çocuk Esirgeme Kurumu’nun sahibi olduğu eski bir medrese binasında yurdu açmıştır. Bu konuda Süreyya hanımın en büyük yardımcısı gündüzleri başka bir işte çalışıp geceleri de yurttta bu çocuklarla birlikte aynı yurttta kalan Nimet Selen hanımdır. İlk zamanlarda çocuklar Süreyya Hanım ve çalışanlardan çekinmişler hatta yurttan kaçmışlardır fakat zamanla çocuklar yurda alışmış ve okul çağındakiler okula, yetişkinler de işe yerleştirilmiştir. Bu çocukları yetiştirip topluma yararlı bir birey yapmanın, derneği kurduğu arkadaşları ve kendisi için büyük bir mutluluk vesilesi olduğunu söylemektedir. Hıfzı Topuz, bu konuyla ilgili olarak Süreyya Ağaoğlu ile röportaj yapmıştır. Bu röportajda Süreyya Hanım, çocukları sokaktan kurtararak vatan için çalışan bireyler olmalarını görmenin onu ne kadar bahtiyar ettiğinden bahsetmiştir.⁴⁰ Bu yurt daha sonra Feneryolu ve sonra da Ayazağa’ya taşınmıştır. Bu yurttaki gençlerden biri olan

⁴⁰ Hıfzı Topuz, “33 Kimsesiz Çocuk Ölümünden Kurtuldu”, Akşam, 7.06.1952, s.5.

Nevzat sonrasında Kore Harbine katılmış ve Kore'den Süreyya Ağaoğlu'na "anne" diye hitap ettiği mektuplar göndermiştir ki Süreyya hanım Nevzat gibi kurduğu yurttaki yetmiş çok çocuktan bu ve buna benzer mektuplar geldiğini ve bunların onu çok mutlu ettiğini her fırsatta dile getirir.⁴¹ Daha sonra Süreyya Ağaoğlu'nun vefatı sonrasında bu yurdun adının başına kendisinin adı eklenmiş ve Süreyya Ağaoğlu Çocuk Dostları Derneği adını almıştır.⁴² Yine kendisinin vefatından sonra 1996 yılında da Süreyya Ağaoğlu Eğitim ve Öğretim Vakfı açılarak her yıl lise, üniversite ve lisansüstü eğitimde okuyan gençlere karşılıksız burs veren bir kurum açılmıştır. Kendi çocuğu olmayan Süreyya Ağaoğlu, bu vesileyle yardıma muhtaç olan birçok çocuğun manevi annesi olmuştur. Bugün de adını taşıyan kurum vasıtasıyla birçok gence eğitim bursu verilmektedir.⁴³ Burs konusunda bursa başvuru alınacağına dair yazılar üniversitelere de gönderilmektedir.⁴⁴

Son nefesine kadar kadın hakları, çocukların ve gençlerin eğitilmesi konusunda çalışmalar yapan ve bu konulardaki bilgisini aktaran Süreyya Ağaoğlu, 29 Aralık 1989 yılında İstanbul'da katıldığı "Kadın Hakları ve Çağdaşlaşma" konulu bir panelden ayrılırken düşmüş ve beyin kanaması geçirek vefat etmiştir.⁴⁵ Teşvikiye Camii'nde kılınan cenaze namazının akabinde Feriköy Mezarlığında toprağa verilmiştir.⁴⁶

Sonuç

Süreyya Ağaoğlu, kadınlar adına birçok yeniliğin yolunu açmıştır. Bunun yanı sıra Uluslararası arenada Türkiye'nin adını duyurmuş, önemli sivil toplum kuruluşlarının oluşumunda rol oynamıştır. Bunlar arasında Türk Hukukçu Kadınlar Derneği başta olmak üzere, Üniversiteli Kadınlar Derneği, Hür Fikirleri Yayma Derneği, Soroptimistler İstanbul Kulübü ile 1949'da kendisinin kurduğu ve çok

⁴¹ Ağaoğlu, a.g.e., s. 110.

⁴² Geniş bilgi için bakınız. <https://sacdd.org.tr/>

⁴³ Bilgi için bakınız. https://hemsirelik.deu.edu.tr/wpcontent/uploads/2019/09/Sureyya_Agaoglu_Basvuru_su.pdf

⁴⁴ Bilgi için bakınız. https://sbf.bakircay.edu.tr/Yuklenenler/SBF/Sureyya_Agaoglu_Cocuk_Dostlari_D.pdf

⁴⁵ Cumhuriyet, 30 Aralık 1989, s. 1, Milliyet, 30 Aralık 1989, s. 1.

⁴⁶ Cumhuriyet, 31 Aralık 1989, s. 8, Milliyet, 31 Aralık 1989, s. 14.

emek verdiği Çocuk Dostları Derneği bulunmaktadır. Vefat ettiği ana kadar da çalışmaya ve bildiklerini aktarmaya devam etmiştir.

Süreyya Ağaoğlu'nun Londra'ya dair izlenimlerinden bahsettiği "Londra'da Gördüklerim", kendi hayat hikâyesini kaleme aldığı "Bir Ömür Böyle Geçti" ve bu kitaba yaptığı bazı eklemeler ile yayınladığı "Bir Ömür Böyle Geçti Sessiz Gemiyi Beklerken" adlı kitaplarının yanı sıra hukuk alanında yazdığı birçok makalesi vardır.

Süreyya Ağaoğlu, iyi eğitimi, değerlerine ve kùltürüne bağlı ve gelecek kuşaklar için yol açan bir Türk kadınıdır. Türk kadınlarına avukat olma yolunu açtığı gibi mesleğinde başarılı bir Türk kadınının tüm dünyada saygı göreceğini göstererek, mesleğini iyi yapan bir insanın ülkesine en iyi şekilde hizmet etmiş olacağına hayatıyla örnek olmuştur. Bir yandan da sokak çocuklarını koruma altına almış ve onların eğitimi için ne gerekiyorsa yapmıştır. Süreyya Ağaoğlu arkasında, çağdaşlarına göre daha uzun süren hayatını hem kendisi hem de Türk kadınları adına dolu dolu yaşanmış bir hayat hikâyesi bırakmıştır. Tüm hayatını insanlara yardım etmeye adanmış, yapmış olduğu çalışmalarla özellikle Türk kadınlarının yolunu açacak faaliyetler yapmıştır.

Kaynakça

Arşivler

BCA, 30-10-0-0/229-542-14, 21 Mart 1952

BCA, 30-18-1-1/148-11-14, 11 Mart 1958.

Kadın Eserleri Kùtùphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Süreyya Ağaoğlu Özel

Arşivi

Sürelili Yayınlar

Cumhuriyet, 30 Aralık 1989.

Cumhuriyet, 31 Aralık 1989.

Milliyet, 14 Temmuz 1952.

Milliyet, 16 şubat 1981.

Milliyet, 28 Ağustos 1962.

Milliyet, 30 Aralık 1989.

Milliyet, 30 Haziran 1952.

Milliyet, 31 Aralık 1989.

Milliyet, 5 Temmuz 1952.

Milliyet, 6 Nisan 1952.

Milliyet, 7 Mayıs 1952.

Kitap ve Makaleler

Ağaoğlu, Süreyya, Bir Ömür Böyle Geçti Sessiz Gemiyi Beklerken, Ağaoğlu Yayınevi, İstanbul, 1984.

Ağaoğlu, Süreyya, Londra'da Gördüklerim, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1946.

Alper, Soner ve Gülşah Yıldırım, "Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Ankara Barosu'nun İlk Kadın Avukatı Süreyya Ağaoğlu, Hukuk Gündemi Dergisi, Atatürk Özel Sayısı, Ankara, 2013.

Avukat Süreyya Ağaoğlu 'Bir Ömür Böyle Geçti' Arşiv Kataloğu 1898-1992, yay. haz. Yusuf Altan, Mehmet Sadık Kişi ve İlknur Şener, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.

Çelik, Adil Giray, Osmanlı Darülfünun Mekteb-i Hukuk'ta İlk Çiçek Süreyya Ağaoğlu, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara, 2018.

Kantemir, Enise, "1975 Yılı Kadın Kongresi", Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, c. 8, S. 1, 1975.

Topuz, Hıfzı "33 Kimsesiz Çocuk Ölümünden Kurtuldu", Akşam, 7.06.1952.

Yellice, Gürhan, "Erken Cumhuriyet Döneminde Türk Kadını Modernleştirme Girişimleri, Türk ve Dünya Basını (1926-1934)", Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ, S. 24 (Bahar 2018).

İnternet Kaynakları

"Atatürk'ten Anılar" adlı program, TRT Ankara Televizyonu, <https://www.youtube.com/watch?v=kSKzMiWppnA>.

<https://www.turkcebilgi.com/soroptimist>

<https://core.ac.uk/download/pdf/84782954.pdf>

[https://hemsirelik.deu.edu.tr/wp-](https://hemsirelik.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/Sureyya_Agaoglu_Basvurusu.pdf)

[content/uploads/2019/09/Sureyya_Agaoglu_Basvurusu.pdf](https://hemsirelik.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2019/09/Sureyya_Agaoglu_Basvurusu.pdf)

[https://sbf.bakircay.edu.tr/Yuklenenler/SBF/Süreyya Ağaoğlu Çocuk Dos tları D.pdf](https://sbf.bakircay.edu.tr/Yuklenenler/SBF/Sureyya_Agaoğlu_Cocuk_Dos_tları_D.pdf)

EKLER

Ek-1. Süreyya Ağaoğlu'nun Hukuk Fakültesi'nden mezun olduğu gün çekilen fotoğraf (Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Arşivi)

31 Temmuz 1924. Tek sınıftan oluşan Hukuk Fakültesi öğrencilerinin mezuniyet günü. Osmanlı döneminin erkeklerle okuyan ilk bayanlar, böylece "Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk hukukçu bayan-

ları" ünvanını da kazanıyorlar. Soldan sağa: Süreyya Ağaoğlu, Bediye Onar ve Melahat Tüzel, erkek arkadaşlarının arasında.

Ek-2 Süreyya Ağaoğlu (Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Arşivi)

Ek-3. Süreyya Aġaoġlu hakkında Chicago Daily Times gazetesinde çıkan haber (Kaynak: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı Arşivi)

CHICAGO DAILY TIMES
MONDAY DECEMBER 30 1946

No Man's Land

By BETTY WALKER

WHEN the late Wendell Wilkie was making his famous global Odyssey, he was so amazed at what had happened to Turkey since its women removed their veils that he came home, and, in his book, "One World," wrote:

"A woman I came to know in Ankara brought the changes home to me in particularly real fashion. She was pure Turk, an attractive, middle-aged woman who spoke English well and whose conversation was that of any intelligent woman today. She was a resident of Istanbul, but was in Ankara arguing a series of cases before the Turkish Supreme court. For she is a lawyer, one of Turkey's most distinguished lawyers with a large practice. And the fact that she was a woman and lawyer excited me to particular comment that I could see."

THAT "woman"—petite, dark-eyed, ultra chic Sureyya Aġaoġlu, Turkey's leading woman lawyer, who also maintains an office in London where she interprets Turkish law to the British government—was just been visiting here. She was the guest of the YWCA of which she is a director even though she

is also a Mohammedan.

Piloted by Helen Thompson, director of the YW's McCormick residence where she stayed, she saw Chicago as thoroughly as her good friend, the one-time GOPresidential candidate saw Ankara. She visited Hull House, Chicago Commons and the Merchandise Mart; explored our juvenile delinquency problem; met and talked to scores of young business and professional women. And, in between, she managed to find time to explain how she happened to become a lawyer.

HER father an outstanding Ankara liberal, encouraged her to get an education.

"When it came time for me to enter the university," Miss Aġaoġlu proceeded, "the dean asked me what I wanted to specialize in. I told him, 'Law.' 'You can take it if you want to,' he went on, 'but you won't be able to use it when you are finished because women are not admitted to the Turkish bar.' But—" and she interrupted herself long enough to laugh one of her quick, infectious laughs, "by the time I was ready, Turkey had been liberated and—I started right in to practice."

Extended Abstract

Süreyya Ağaoğlu, who has pioneered Turkish women in different fields, is not only our first female lawyer, but also the person who started women to study this department at university. Süreyya Ağaoğlu was born on July 29, 1903 in Shusha, Azerbaijan. Her father is Atatürk's intellectual and struggle friend, thinker, writer, politician and law professor Ahmet Ağaoğlu, and her mother is Mrs Sitare. Her brothers and sisters are also important people like Süreyya Ağaoğlu. The environment in which Süreyya Ağaoğlu grew up was during the years when the country's most difficult times were experienced. During the period that started with the Turco-Italian War and included the National Struggle, she lived in periods of successive wars, and her childhood and early youth years passed in this troubled process. Süreyya Ağaoğlu, who graduated from the Faculty of Law in the 1924-1925 academic year, begins her internship at the Ministry of Justice in Ankara. She was registered with the Ankara Bar Association on 5 December 1927, and got her lawyer's license in 1928 and started her career at the Ankara Bar Association with the title of "Turkey's first female lawyer". In 1945, she worked as a Turkish Legal Advisor at Edwards-Erwards, which was the lawyer of the Ottoman Bank in London. She now works in Turkey for six months of the year and in London for six months. In 1950, she left London and made a definite return to Turkey. The case of her brother Samet Ağaoğlu, who was tried in Yassıada Courts after the 1960 Coup, was perhaps the most difficult case of her lawyer life. In this case, together with Gültekin Başak, she tried to prove her brother's innocence.

Süreyya Ağaoğlu, who speaks French and English, has represented Turkey in many national and international conferences throughout her professional life. As a result of her attempts in 1946, she enabled the Istanbul Bar Association to become a member of the International Bar Association. She also served as the only female member of the Board of Directors of this organization until 1960. Süreyya Ağaoğlu founded the Turkish branches of the "University Women" and "Soroptomist Women" associations in 1950. It was decided to represent Turkey at the World Muslim Women's Congress organized by the Pakistan Women's Union to be held in Lahore on 29 March 1952. She became a member of the International Women's Lawyers Association in 1952.

Founded by American women, this union meets in Istanbul with the leadership and initiative of Süreyya Ağaoğlu.

In 1952, she attends the International Bar Association Congress in Madrid. In 1953, she went to Strasbourg to attend the International Immigrants Congress. In 1954, she chairs the Congress of Women of Lawyers held in Helsinki, Finland. Makes the opening speech of the Berlin Women's Lawyers Meeting. In the same year, she is present at the Bar Association and Women's Lawyers Meetings in Monte Carlo. In 1956, she participated in the Oslo Congress of the International Bar Association. She was chosen to represent Turkey together with Istanbul Deputy Nazlı Tıbar at the Asian-African Women's Conference held in Colombo in 1958. In 1959, he attended the Lawyers Conference in New Delhi. In 1960, she was elected as the representative of the Women's Lawyers Union to the United Nations Geneva Organization. In 1968, they established the Turkish Lawyer Women's Association with a group of female lawyer friends in Istanbul.

Süreyya Ağaoğlu was selected among forty lawyers who completed forty years in the profession in 1974, and was awarded by the President of the time, Fahri Korutürk, on the 50th anniversary of the foundation of our Republic. In 1975, a group of 20 people from the Turkish Lawyers Association participated in the Varna Congress of the International Confederation of Women Lawyers. In this congress, she is elected as the second president of the International Confederation of Women Lawyers. After the year 1975 was accepted as the "International Year of Women", activities were carried out in Turkey in this regard. One of the activities organized jointly by 27 voluntary women's organizations was the "1975 Women's Year Congress" held under the management of the Ankara Branch of the Association of University Women. This congress was held on 5-8 December in Ankara, at the Conference Hall of the Union of Chambers of Commerce and Industry.

On 1-6 September 1976, the Council Meeting of the International Federation of Lawyer Women was held in Istanbul. Turkish Lawyers Association, chaired by Süreyya Ağaoğlu, organizes a symposium within this organization on the occasion of the 50th anniversary of the adoption of the Turkish Civil Code. Süreyya Ağaoğlu, unlike many of

her peers, continued to play an active role in international organizations. On 28-29 May 1977, she participated in the symposium on "organ transplantation" organized by the International Federation of Lawyer Women in Palermo with a group from the Turkish Lawyer Women's Association. She participated in the meeting of the Federation of Lawyer Women in Athens between 14-18 November 1979, the Council meeting of the Federation of Lawyer Women held in Brussels in November 1980, and the International Congress of Women Lawyers held in Caracas in January 1982. In her book where she talks about her life story, Süreyya Ağaoğlu attended many national and international meetings, congresses, symposiums, etc. throughout her life. She expresses her aims of participating in these organizations as follows: "To represent my country and Turkish women lawyers adequately and to bring new ideas and views to my country from these meetings."

In 1946, together with Ahmet Emin Yalman, they established the Society for Spreading Free Ideas. Ali Fuat Başgil, Ahmet Emin Yalman, Süreyya Ağaoğlu and Enver Atakan are the most active members of this society, which they say they established in order to take a stance against the negativities they saw in the one-party period. Süreyya Ağaoğlu served as the Istanbul Provincial Chairman of the New Turkey Party, which was established under the leadership of Ekrem Alican after the closure of the Democrat Party. After entering politics, she expresses her thoughts more on the importance of women's involvement in politics. In an interview with her, when asked how she views the issue of women's entry into politics, she emphasized that women should fight for their rights by saying "politics is a woman's job, a woman who manages her house can also run the country successfully".

Süreyya Ağaoğlu, who is also involved in activities related to children as well as women, establishes the Child Friends Association, which she prepared in 1948 and opened in 1949, which brings hundreds of orphaned or underprivileged children into the society by saying "My biggest concern in life is children". She visited the attention shown to street children by the state and private associations in England and America. Her institutions opened for those children. When it comes to 1948, Mrs. Süreyya invites well-known businessmen

of the period and prominent women of the period in different professions to her home in Istanbul. Talking about these organizations she saw abroad, she consulted them about the idea of opening a similar one in Turkey. And she states that this idea was met with great enthusiasm by them as well. In their own words, they formed the first Child Friends Association in 1949 with 10-15 people. After a while, she opened a dormitory in an old madrasa building owned by the Child Protection Agency in Çiçek Pazar. Nevzat, one of the young people in this dormitory, participated in the Korean War and sent letters to Süreyya Ağaoğlu from Korea, where she addressed him as "mother". Later, after the death of Süreyya Ağaoğlu, her name was added to the name of this dormitory and it was named Süreyya Ağaoğlu Child Friends Association.

Süreyya Ağaoğlu, who does not have a child of her own, has become the spiritual mother of many children in need of help on this occasion. Today, educational scholarships are given to many young people through the institution bearing her name.

Süreyya Ağaoğlu, who worked on women's rights, education of children and young people until her last breath, and conveyed her knowledge on these issues, died on 29 December 1989, while leaving a panel on "Women's Rights and Modernization" in Istanbul, and died of a cerebral hemorrhage. She was buried in Feriköy Cemetery after the funeral prayer performed in Teşvikiye Mosque.

Süreyya Ağaoğlu paved the way for many innovations on behalf of women. In addition, he made Turkey's name known in the international arena and played a role in the formation of important non-governmental organizations. By showing that a successful Turkish woman in her profession will be respected all over the world, she has set an example with her life that a person who does her job well will serve her country in the best way. On the other hand, she took the street children under protection and did whatever was necessary for their education. In addition to the books "Londra'da Gördüklerim" in which Süreyya Ağaoğlu talks about her impressions of London, "Bir Ömür Böyle Geçti" in which she wrote her own life story, and "Bir Ömür Böyle Geçti Sessiz Gemiye Beklerken" in which she published with some additions to this book and the law she has many articles written in the field.